

Nález prvního kostela

Napsal uživatel Administrator

Čtvrtek, 02 Duben 2009 10:42 - Aktualizováno Pátek, 14 Květen 2010 14:08

V roce 1948 byla staroměstská lokalita zařazena do systematického celostátního archeologického výzkumu. Na počátku archeologických vykopávek v roce 1949 byly V.Hrubým objeveny základy kostela v lokalitě „Na valách“. Byly nalezeny pozůstatky první zděné stavby slovanské architektury z doby Velké Moravy, která byla prohlášena za národní kulturní památku.

Obdélníkový půdorys s půlkruhovou apsidou a situováním východ – západ stanovil, že je to křesťanský kostel. Zachovala se část původních základů v severozápadním rohu. Předpokládá se, že kostelní loď byla oddělena vítězným obloukem od apsidy. Podle hloubky zachovalé části základů lze usoudit, že se jednalo o lehčí nadzemní stavbu a potvrzuje to i hloubka základů apsidy, které byly méně zahloubeny než základy kostelní lodi. Základy byly vyzděny z lomového pískovce kladeného na maltu.

Z dochovaných základů nelze určit portál ani vchod do kostela, protože se nenašly žádné jejich pozůstatky. Bylo nalezeno asi 230 kusů čtyř druhů malty, které se výrazně liší barvou a celkovým vzhledem. Struktura malt je různá s ohledem na její použití: pro vnitřní omítky stěn, pro stropy nalíčené vápnem nebo okrově tónované nebo jinak barevně zdobené. Některé maltové pláty měly zesponu neurovnaný povrch s vtlačenými úlomky, z hrubých zrn pískovců různého druhu, a patrně za vlhka posypány cihlovou drtí s hrubě vyhlazeným povrchem byly možná použity jako maltové podlahy. Druh malty bez olíčení vápnem byl asi použit pro vnější omítky. Vápenná malta použitá na stavbu kostela byla kvalitní, protože písek neobsahoval viditelné stopy hlíny. Částice malty pocházející z proutěné armatury, která se používala pro omítání dřevěných konstrukcí, potvrzuje, že kostel nebyl celokamennou stavbou. Není vyloučena možnost, že stěny kostela byly z lehkého hrázděného zdiva, které neslo jen dřevěný strop s proutěnou omítkovou armaturou. Při výzkumu hrobů byly nalezeny i zbytky propáleného pískovcového zdiva a jsou jasným důkazem, že kostel vyhořel.

Na zkoumané ploše pohřebiště byly nalezeny rozptýlené pískovcové kameny o objemu asi 2 m³, stejného druhu jako kameny v základech kostela. Lze se domnívat, že byly použity z rozebraných kostelních zdí na úpravu hrobů. V některých hrobech se nacházely zbytky pálených dlaždic a s určitostí lze konstatovat, že pocházejí ze zničené sakrální stavby. Nálezy částí pálených dlaždic a malty s kamennou a cihlovou drtí terasovitě upravenou dokládají, že podlaha v kostele byla zhotovena dvěma způsoby. Předpokládá se, že kněžiště mělo podlahu z terasovitě barevné malty a kostelní loď z pálených dlaždic.

Přibližně 19 m od apsidy byly nalezeny dvě celé římské cihly – tegule – úplně podobného

Nález prvního kostela

Napsal uživatel Administrator

Čtvrtek, 02 Duben 2009 10:42 - Aktualizováno Pátek, 14 Květen 2010 14:08

tvary, které kryly římskoprovinciální hroby z prvního až druhého století v Lublani a v Kolíně nad Rýnem (HRUBÝ, V. 1955, s. 282).

Pokrytí střechy tegulemi je v rozporu ve srovnání rozměrů a váhy s předpokládanou lehkou stavbou kostela, která by musela být pevná a celokamenná.

Stanovení doby, kdy byl kostel postaven a kdy rozbořen, je možné datovat jen pomocí nálezů v hrobech v blízkosti kostela. Křesťanské pohřbívání „Na valách“ mohlo být od roku 800 do roku 950, a v této době mohl také existovat kostel.

Doba postavení kostela byla určována podle čtyř hrobů, které překryly základy kostela a byly určitě starší než tato stavba. V těchto hrobech se našly gombíky a ostruhy datované do třetí čtvrtiny devátého století. V. Hrubý se pokusil určit dobu vzniku objeveného kostela srovnáním s historickými zprávami inklinované doby. „Slovanské starožitnosti“ L. Niederleho uveřejnily podle životopisu Ottona Bamberského popis misie k Luticům a Pomořanům, zprávy o působení křesťanských misionářů u Slovanů, pokřtění pohanů získaných pro víru a ukončení misie vystavěním oltáře, případně postavením kaple z ratolestí.

Pokud byl kostel postaven ve třetí čtvrtině devátého století, tak souvisí s příchodem cyrilometodějské misie na Moravu v roce 863. Vezmeme-li v úvahu jen archeologické prameny, nelze vyloučit vznik svatyně „Na valách“ před příchodem soluňských bratří, tzn. brzy po roce 850, kdy se křesťanství upevňovalo působením misionářů z Itálie, Řecka a Německa, jak vypráví slovanská legenda. Z archeologických výzkumů nelze vyslovit domněnku, že by kostel byl postaven před rokem 850 (HRUBÝ, V. 1955, s. 287).

Dobu zániku kostela naznačovaly datované archeologické nálezy v hrobech, které obsahovaly zlomky malty, zbytky zdiva a dlaždic. Nelze spojovat potvrzený požár kostela s jeho zánikem, protože nalezené opálené úlomky malty byly přelíčené vápnem. Archeologické nálezy ukazují na dobu okolo roku 900. Zničení kostela je možno vztahovat na dobu, kdy docházelo k likvidaci slovanské liturgie po smrti arcibiskupa Metoděje, nebo živelnou pohromou i pleněním při franských vpádech. Za nejposlednější datum zániku je možno považovat roky 905 - 906, kdy docházelo k zániku mocenského postavení Velké Moravy ničivými vpády Maďarů.

Na základě archeologických nálezů v horních vrstvách výkopu při výzkumu vnitřní části

Nález prvního kostela

Napsal uživatel Administrator

Čtvrtek, 02 Duben 2009 10:42 - Aktualizováno Pátek, 14 Květen 2010 14:08

kostela (střepy polévaných nádob, fragment sošky mnicha, čtyřhranná šipka s tulejkou – tzv.husitská) došlo k podstatnému rozebrání základů stavby koncem patnáctého a začátkem šestnáctého století (HRUBÝ,V. 1955, s. 282-290).

Kostel „Na valách“ asi nebyl jen hřbitovní svatyní, ale svou velikostí odpovídá, že byl používán k pravidelným bohoslužbám celé osady.

Byla to první objevená a potvrzená sakrální stavba z doby Velké Moravy a důkaz, že Velkomoravský Veligrad existoval.

Mgr. František Foltýnek